

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
ФАКУЛЬТЕТ ХІМІЇ ТА ЕКОЛОГІЇ
КАФЕДРА ЕКОЛОГІЇ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

СИЛАБУС

вибіркового освітнього компонента

ЕКОЛОГІЯ ЛЮДИНИ

(назва освітнього компонента)

підготовки _____ **першого (бакалаврського) рівня вищої освіти** _____
(назва освітнього рівня)

Луцьк – 2025

Силабус: Екологія людини
Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти.
ОПП Екологія

Силабус освітнього компонента «ЕКОЛОГІЯ ЛЮДИНИ» підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Розробник: Савчук Л. А., доцент кафедри екології та охорони навколишнього середовища, кандидат біологічних наук, доцент

Погоджено

Гарант
освітньо-професійної програми:

Цьось О. О.

Силабус освітнього компонента затверджений на засіданні кафедри екології та охорони навколишнього середовища

протокол № 1 від 29 серпня 2025 р.

Завідувач кафедри:

Радзій В. Ф.

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна (очна) форма здобуття освіти	Галузь знань: Е Природничі науки, математика та статистика Спеціальність: Е2 Екологія Освітньо-професійна програма: Екологія, перший (бакалаврський) рівень освіти	Вибіркова
150 год. 5 кредити		Рік навчання – 2
ІНДЗ: немає		Семестр –
		Лекції – 10 год.
		Практичні – 20 год.
		Самостійна робота – 110 год.
Консультації – 10 год.		
Форма контролю: залік		
Мова навчання	Українська	

II. Інформація про викладача

ППП	Савчук Людмила Анатоліївна
Науковий ступінь	кандидат біологічних наук
Вчене звання	доцент
Посада	доцент кафедри екології та охорони навколишнього середовища
Телефон	+380661334533
e-mail	Savchuk.Lyudmyla@vnu.edu.ua
Дні занять	http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація ОК

Силабус вибіркового освітнього компонента «Екологія людини» складено з урахуванням можливості формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня.

Основні положення ОК визначають фундаментальні принципи, на яких базується розуміння життєдіяльності людини в сучасному світі. На відміну від загальної екології, тут у центрі уваги перебуває людина, як біосоціальна істота; здоров'я населення в екології людини розглядається не просто як відсутність хвороб, а як універсальний показник якості довкілля; адаптацію людини; людина

- єдиний вид, який штучно розширює свою екологічну нішу за рахунок технологій.

Об'єктом вивчення ОК є процеси, які відбуваються у еко-біологічних системах різних регіонів та громад.

Предметом вивчення ОК є показники, які характеризують стан екологічної, біологічної сфер регіонів та громад.

2. Мета і завдання освітнього компонента

Метою вивчення ОК «Екологія людини» є Вивчення закономірностей взаємодії людських спільнот із природними, техногенними та соціальними факторами середовища, а також розробка шляхів збереження здоров'я та адаптації людини,

Основними завданнями спрямовані на те, щоб навчити студента бачити людину не просто як біологічний вид, а як складну систему, що перебуває в безперервному та динамічному взаємозв'язку з довкіллям; дослідити, як змінювалися стосунки людини з природою від первісного суспільства до епохи антропоцену; розуміти, як функціонують системи «людина — середовище» на різних рівнях (глобальному, регіональному, локальному); навчитися визначати межу «норми реакції» організму, за якою починаються патологічні зміни (хвороби).

3. Soft skills

Ключові soft skills, які набудуть здобувачі освіти:

- критичне мислення – здатність аналізувати стан біорізноманіття, оцінювати причини його деградації, критично осмислювати наукові дані та екологічні концепції;

- аналітичні навички – уміння інтерпретувати екологічні показники, працювати з результатами польових і камеральних досліджень, узагальнювати інформацію про структуру та функціонування біоценозів;

- системне мислення – розуміння взаємозв'язків між видами, екосистемами та абіотичними факторами, усвідомлення ролі біорізноманіття у забезпеченні стабільності екосистем і екосистемних послуг;

- екологічна відповідальність та етичне мислення – формування ціннісного ставлення до живої природи, усвідомлення відповідальності людини за збереження видового та ландшафтного різноманіття;

- навички наукової комунікації – здатність аргументовано представляти результати екологічних досліджень, працювати в команді під час обговорення проблем збереження біорізноманіття;

- навички прийняття рішень – уміння обґрунтовувати заходи зі збереження та відновлення біорізноманіття, оцінювати ефективність природоохоронних стратегій;

•інформаційна та цифрова грамотність – здатність працювати з науковими джерелами, базами даних щодо біорізноманіття, картографічними та статистичними матеріалами;

•міждисциплінарне мислення – уміння поєднувати екологічні, біологічні, соціально-економічні аспекти при аналізі проблем збереження біорізноманіття;

•проектне та командне мислення – здатність співпрацювати у групі під час виконання дослідницьких і природоохоронних проєктів, планувати та презентувати результати спільної роботи.

Таким чином, вивчаючи ОК, магістри опановують не тільки наукові й професійні компетентності, а й «м'які» навички, які забезпечують їхню конкурентоспроможність на сучасному ринку праці.

4. Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					ФК/ Бали
	Усього	у тому числі				
		Лек.	Практ. (Семін.)	Конс.	Сам. роб.	
1	2	3	4	5	6	7
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.						
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТА АДАПТАЦІЯ ЛЮДИНИ						
Тема 1. Предмет екології людини. Історія становлення, зв'язок із соціоекологією та медициною	26	2	2	2	20	ДС/14
Тема 2. Антропогенез та екологія. Еволюція людини як біологічного виду в мінливому середовищі.	28	2	4	2	20	ТР/14
Тема 3. Адаптація людини. Поняття норми реакції, акліматизація, стрес та адаптаційний синдром	28	2	4	2	20	РМГ/14
Контрольна робота						КР/15
Разом за змістовим модулем 1	82	6	10	6	60	57
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.						
ЛЮДИНА В ТЕХНОГЕННОМУ ТА СОЦІАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ						
Тема 4. Харчування та екологія. Якість продуктів, ГМО, нутрієнти та екологічна безпека харчових ланцюгів	34	2	4	2	26	Т/14
Тема 5. Демографія та здоров'я. Популяційні процеси, тривалість життя та екологічна ємність біосфери для людства	34	2	6	2	24	ДС/14
Контрольна робота						КР/15
Разом за змістовим модулем 2	68	4	10	4	50	43
Усього годин / Балів	150	10	20	10	110	100

Форма контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач / кейсів, ІНДЗ / ІРС – індивідуальне завдання / індивідуальна робота здобувача освіти, РМГ – робота в малих групах, КР – контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору та ін.

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо здобувача освіти

Для одержання високого рейтингу необхідно виконувати наступні умови:

- відвідування занять є обов’язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали;
- відвідування (або відпрацювання) усіх занять;
- наявність конспекту лекції чи самопідготовки;
- активна участь у практичних заняттях (відповіді на запитання, доповнення);
- вчасне виконання домашніх завдань з самостійної роботи;
- за наявності об’єктивних причин (напр.: хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування та ін.) навчання може відбуватись в онлайн формі за погодженням із керівником курсу.

Політика щодо академічної доброчесності

Вивчаючи цей ОК, Ви погодились виконувати положення принципів академічної доброчесності (<https://surl.lu/pkiplb>), зокрема:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилення на джерела інформації в разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної освітньої (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації».

Політика щодо дедлайнів та перескладання

Виконання усіх форм робіт, які підлягають оцінюванню, відбувається у визначені розкладом терміни. Пропуск з поважних причин теми чи окремого заняття може бути відпрацьованим під керівництвом викладача та захищеним у час передбачений графіком консультацій. Терміни ліквідації академічної заборгованості визначає розклад заліково-екзаменаційної сесії.

Можливість визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та інформальній освіті

Визнання результатів навчання отриманих у формальній, неформальній та інформальній освіті здійснюється відповідно до Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки (<https://surl.li/zwpsok>).

Сертифікати участі у майстер-класах (семінарах, курсах та ін.) на тематику, яка відповідає темам ОК, є достатньою підставою для зарахування відповідних тем.

Можливість отримати додаткові (бонусні) бали

Процедура отримання додаткових балів регламентується Положенням про поточне та підсумкове оцінювання здобувачів вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки (<https://surl.li/jmjzca>). Згідно із Силабусом ОК здобувачам освіти, які брали участь у роботі конференцій, підготовці наукових публікацій, в олімпіадах, конкурсах студентських наукових робіт та ін. й досягли значних результатів, може бути присуджено додаткові (бонусні) бали, які зараховуються як результати поточного контролю з ОК. Систему бонусних балів погоджує науково-методична комісія факультету хімії та екології. При цьому загальна кількість балів за поточну роботу, не може перевищувати 100 балів.

V. Підсумковий контроль

Рейтинг здобувача освіти з навчальної роботи визначається відповідно до Положення про поточне та підсумкове оцінювання здобувачів вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки (<https://surl.li/jmjzca>).

Оцінювання знань здобувачів освіти здійснюється під час поточного контролю (опитування на практичних заняттях, контрольні роботи). Завдання із цих видів поточного контролю оцінюються в діапазоні від 0 до 100 балів.

Семестровий залік виставляється за умови виконання здобувачем освіти завдань, передбачених силабусом ОК. Мінімальна позитивна кількість балів – 60.

Здобувач освіти може додатково скласти на консультаціях із викладачем ті теми, які він пропустив протягом семестру (з поважних причин), таким чином покращивши свій результат рівно на ту суму балів, яку було виділено на пропущені теми.

У випадку, якщо здобувач освіти набрав менше ніж 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання, анулюються. Максимальна кількість балів під час ліквідації академічної заборгованості з заліку – 100.

Повторне складання заліку допускається не більше як два рази: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету (директор інституту).

Питання заліку

1. Визначення екології людини (антропоекології) як науки. Об'єкт, предмет та завдання курсу.
2. Історія становлення екології людини: від Гіппократа до сучасності.
3. Людина як біосоціальна істота: специфіка взаємодії з навколишнім середовищем.
4. Поняття про «антропоекосистему»: її структура та основні компоненти.
5. Показники здоров'я населення як головний індикатор стану антропоекосистем.
6. Поняття про адаптацію. Види адаптації: генотипова (генетична) та фенотипова (набута).
7. Механізми акліматизації та реактивність організму.
8. Стрес як загальний адаптаційний синдром (за Г. Сельє). Фази стресу.
9. Екологічні типи людини (арктичний, високогірний, пустельний, тропічний): морфофізіологічні особливості.
10. Адаптація людини до екстремальних умов (холод, спека, гіпоксія).
11. Біоритми людини: класифікація та значення для підтримки гомеостазу. Проблема десинхронозу.
12. Класифікація чинників навколишнього середовища (фізичні, хімічні, біологічні, соціальні).
13. Хімічне забруднення та його вплив на організм (важкі метали, пестициди, діоксини).
14. Фізичні чинники середовища: вплив шуму, вібрації, електромагнітного випромінювання на здоров'я.
15. Радіаційна екологія людини: природний фон та техногенне опромінення. Віддалені наслідки радіаційного впливу.
16. Біологічні чинники: природно-осередкові хвороби та екологія паразитів.
17. Поняття про екологічно обумовлені захворювання та «хвороби цивілізації».
18. Урбоекологія: специфіка міського середовища як середовища життя людини.
19. Психологічна екологія: вплив урбанізації, тисняви та інформаційного перевантаження на психіку.
20. Екологія житла: синдром «хворої будівлі», мікроклімат та якість повітря в приміщеннях.

21. Харчування як екологічний чинник. Проблема безпеки харчових продуктів (ГМО, нітрати, харчові добавки).
22. Екологічна демографія: тривалість життя, народжуваність та смертність у контексті екологічної ситуації.
23. Поняття «якості життя» в екології людини: компоненти та методи оцінки.
24. Екологічний моніторинг стану здоров'я населення.
25. Концепція сталого розвитку та її роль у збереженні людства.
26. Етичні аспекти екології людини: відповідальність перед майбутніми поколіннями.

VI. Шкала оцінювання

Освітній компонент оцінюється за 100 бальною шкалою. Переведення балів внутрішньої 100 бальної шкали в національну шкалу здійснюється наступним чином:

Шкала оцінювання знань здобувачів

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
1–59	Незараховано (необхідне перескладання)

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Барияк І. Р., Недосекіна В. В. Генетичні наслідки забруднення довкілля: навч. посіб. Київ: Фітосоціоцентр, 2011. 156 с.
2. Бедрій Я. І., Геврик Є. О., Кіт Ю. В. Екологія людини: навч. посіб. Київ: Кондор, 2009. 204 с.
3. Гігієна та екологія: підручник / за ред. В. Г. Бардова. Вінниця: Нова Книга, 2006. 720 с.
4. Голубець М. А. Антропогенні зміни в біосфері та їх наслідки для людини. Львів: Світ, 2010. 232 с.

5. Гончаренко М. С. Екологія людини: навч. посіб. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. 152 с.
6. Даниленко Г. М. Екологія дитини: навч. посіб. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. 184 с.
7. Денисенко С. О. Глобальні проблеми екології людини та стратегія виживання: монографія. Київ: Знання України, 2014. 210 с.
8. Екологія людини: підручник / О. М. Микитюк та ін. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2017. 312 с.
9. Екологія людини: словник-довідник / уклад. А. С. Малиновський. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. 240 с.
10. Клименко М. О., Прищепа А. М., Вознюк Н. М. Моніторинг довкілля : підручник. Київ: Академія, 2006. 360 с.
11. Кучеров Р. В. Еволюція людини та середовище: навч. посіб. Одеса: ОДЕКУ, 2018. 145 с.
12. Микитюк О. М., Злотін О. З., Бровко О. В. Екологія людини: навч. посіб. Харків: ОВС, 2004. 256 с.
13. Основи екології та екологія людини: навч. посіб. / за ред. В. М. Малахова. Одеса: Астропринт, 2016. 288 с.
14. Писаренко С. М. Екологія людини: навч. посіб. Київ: Знання, 2012. 312 с.
15. Сердюк А. М. Екологія людини: посібник з соціальної медицини. Київ: Здоров'я, 2010. 464 с.
16. Фізіологічна адаптація людини: навч. посіб. / за ред. М. Ю. Клевець. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 208 с.